Silet (ait) *qui loqui non cœpit: Tacet, qui iam cœpit.* Cornel.Fronto econtrà verberat: *Tacet* (inquit) *qui loqui non cœpit: silet, cuius loquela reprimitur.* Totum arbitror voluntarium, ut unusquisque proprium demonstret ingenium. Cuncta alterui quibant plurimis testimonijs, ut constabit proximè dicendis.

24 In Scriptura, sicut etiam apud Ethnicos, variæ sunt horum verborum significationes. Sumuntur interdùm pro pati. Isai. 15. 1. *Moab conticuit, quia nocte vastata est,* &c. Ierem.48. 2. de eadem gente: *Silens contitescés sequeturque te gladius.* Thren. 2. 10. *Conticuerunt senes filiæ Sion.* Hinc apud Profanos habitatio Manium, Plutonis regnum, infernus, seu Barathrum, locus dicebatur Silentum, idest in Tartara damnatorum. Seneca in *Hercul.furent.* à v.704. & in *Medea*, v.740.

Silere pro pati. Ierem 48.2

Senec.

——Cuncta mœrore horrida,
Ipsaque morte peior est mortis locus.
Est in recessu Tartari obscuro locus,
Quem gravibus umbris spissa caligo alligat:
Tacente sacram devehens fluvio Styga.
Vos precor vulgus Silentum, vosque ferales Deos,
Et Chaos cæcum, atque opacam Ditis umbrosi domum;
Tartari ripis ligatos squallidæ mortis specus.

Lucanus lib.6. *Pharsal.* à v.729. Ovid. 5. *Fastor.* à v. 457. & Virgil. 6. *Æneid.* à vers. 264.

Lucan. Ovid. Virgil.

Manibus illatrat, regnique silentia rumpit.
Umbra cruenta Remi visa est assistere lecto,
Atque hæc exiguo murmure verba loqui.
Dij, quibus imperium est animarum, Umbræque Silentes;
Et Chaos & Phlegethon, loca nocte silentia late.

Ferè sic Ethnici Vates.

25 Undè dictæ *Umbræ*, & terriculamenta (Hispan. *Trasgos*) quippe sæpè visa in locis silentiosis & solitarijs. Fingebant nocte vagari, luce autem exortâ in abdita recludi. *Deus iste Mercurius* (inquit Apuleius in 1.p. *Apolog.*) *Superum & Inferùm commeator, utrorumque Deorum malam gratiam, & semper obvias species mortuorum, quicquid umbrarum est unquàm, quicquid Lemurum, quicquid Manium, quicquid Larvarum oculis tuis ingerat, omnia noctium occursacula, omnium bustorum formidamina, omnia sepulchrorum terriculamenta.* Vid. Delr. d. *quæst.*27. *sect.*2. *Silent latè loca*, ait Virgil. cit. *lib.* 9. v.190. In Ethnicorum Theologia animæ non descendebant in infernum, sed tantùm umbræ. In quolibet fato functo signabant Corpus, Simulacrum, & Imaginem, quam vocabant Umbram. Corpus iacebat in sepulchro, Simulacrum supra sepulchrum ad formam & effigiem corporis (de quo Lucret.1. de *Rer.natur.* v.123.

Quid dicebatur Umbræ? Apulei. *Quid corpus simulacrum & imago.* Lucret.

Quò neque permanent animæ, neque corpora nostra,
Sed quædam simulacra modis pallentia miris.)

Imago sive Umbra descendebat deorsùm, quæ aliquando in vivos apparens invehebatur, vel nunciabat ignota viventibus. Virgil.4. *Æneid.* v.653.

Virgil.

Vixi, & quem dederat cursum fortuna, peregi:
Et nunc magna mei sub terras ibit imago.

Diximus *Tom.*4. *T.*5.n.61. ibique indicavimus AA. in præsens argumentum, quos videris. Expressè Virgil.d.2. à v.772. & *lib.*5. à v.81.

Infelix simulacrum, atque ipsius umbra Creüsæ
Visa mihi ante oculos, & notà maior imago.
Obstupui, steteruntque comæ & vox faucibus hæsit.
Nequicquam cineres, animæque umbræque paternæ.

Idem.

Ita ergo apud illos distributio corporis, simulacri & imaginis; quippe anima corporis humani forma, vel migrabat fato in corpora alia, vel tendebat in æthera. Consule Augustin. de *Tempor.* serm. 139. & 143. ac 9. de *Civit.* cap.11-10. à cap. 32. & denique 12. *cap.*20.

26 Has Umbras Ethnici vocabant Manes, & Silentes, quia si aliquando locuti, non verbis loquebantur, sed murmure aut stridore, silentio studentes, atque voces avertantes.

Cur Manes dicti Silentes?

Nunc elapsa rogi flammis & inanis imago,
Lubrica prensantes effugit umbra manus.

Ovid.

Mox

Mox etiam Lemures animas dixere silentum:
Hic verbi sensus, vis ea vocis erat.

Succinit Ovid. d. *Fastor.* à v.463. Unde in illorum assultus & infestationes nullum aliud invenerunt auxilium, nisi resonantem vehementiorem strepitum, & æris clamosiorem tinnitum. Idem ibid. & Nos in *Ephemer.* die 9. Maij. Ita Profani, at arbitrarer, infernum dici regnum Silentum & umbrarum, quia sine luce; & cum tempora noctis silentio dedicentur, Silentes, & Umbræ dicuntur, ubi totum nox, nulla vox, nulla lux, umbra mortis & sempiternus horror inhabitat, utpotè quæ terra tenebrosa & operta mortis caligine, terra miseriæ & tenebrarum: hoc enim signo dignoscitur illa terra. Luc. 22. 53. *Potestas tenebrarum.* Rom.13.12. *Opera tenebrarum.* Idem, *Ephes.*5.11. & Iudæ, v.13. *Quibus procella tenebrarum servata est in æternum.*

Quare infernus dictus terra Silentium?

Umbrarum hic locus est, Somni, Noctisque soporæ.

Accinit Virgil.6. *Æneid.* v.390. Vox enim & lux rebus datur, ubi ad libertatem afflictionis aliquis cogitatur recursus: ubi verò nec rimula apparet, silentium designatur & tenebræ. Frequens in Sacris acceptio. *Populus qui habitabat in tenebris vidit lucem magnam*, Isai.9.2. *Exortum est in tenebris lumen.* Psalm.111.4. *Nox præcessit, dies autem appropinquavit: abijciamus opera tenebrarum, & induamur arma lucis.* Rom.13.12. Quo constat lux pro spe in subsidium ac libertatem laborum. Etiam apud Ethnicos. *Sum tibi lux.* Plaut. in Curcul. Act.1.scen.3.v.11. & in *Captiv.* Act.4.scen.2.v.84. *Sum tibi salus, fortuna, lux, latitia, gaudium.* Propert. *lib.*2. *Eleg.*14.v.29. & 28.v.59. *Mea lux demissa periclo.* Idem Cicer.5. *Accusation.* & *Epist.* 14. Quare cum in inferno nulla spes insit redeundi; in vexationibus & cruciatibus signantur silentia & tenebræ. Hinc intelligitur illud Annæ: *Impij in tenebris conticescent.* Idest, detrahentur in infernum. Quo intuitu David, Psalm.30. à 18. inquit: *Erubescant impij, & deducantur in infernum: muta fiant labia dolosa.* Facilis descensus in Avernum; sed impossibile, revocare gradum. Patientes iaceant, & sine recursu in tenebris conticescant.

Virgil. *Vox & lux pro spe.* Plaut. 1. Reg.2.9.

27 Hoccine in sensu interpretari possumus testimonium Tautologicum. *Siluerunt & non responderunt ei verbum.* Nulla spes erat coërcendi linguam audacis, nec viribus proprijs excutiendi iugum oppressionis, fulminatum diris durisque minis. Unde cùm ultimum remedium sit silentium, ad id quod necessariò ferendum est, nulla vel in oppressione illorum auditur vox: equidem minora incommoda in silentiosa patientia. Homer. 1. *Iliad.* v.33. de Chryse, malè habito à Ducibus exercitus Danaum, cùm non posset repellere, iniuriam, dixit:

Isai. 36.21. *Expositi.prima.*

Timuit, & obedivit mandato: ibat autem tacitus.

Tacitus, hoc est, patienter iniuriam ferens, nec hiscens: quo stylo Plaut. in *Rudent.* Act. 4. scen.3. v.88. *Tu abi tacitus tuam viam.* Deteriora pateretur, ni taceret etiam affectus iniurijs. *Erit lucro lingua retenta.* Ovid. 2. de *Remed.* v.246. & lib.5. *Trist.* Eleg. 1. à v.49. Prudentia,

Homer. *Silentium pro patientia.*

At poterat, inquit, meliùs mala ferre silendo,
Et tacitus casus dissimulare tuos.
Exigit, ut nulli gemitus tormenta sequantur:
Acceptoque gravi vulnere flere vetat.

Ovid.

Ansam sumeret Rabsaces ex quibuslibet obiectis, ut diriùs sicut cogitabat, ageret, & superbiùs insolesceret: quapropter patienter ferens delirantis plenissimà mente opprobrium, fulminatum convitium, bilem incensam, & furoris flammam; *tacuit populus, & non respondit ei quicquam.* Frequens tyrannidi modus, horrere afflictorum fletus: inferre ad prolubium incessanter iniuriam; & nolle ad aures pervenire querimoniam. *Quid enim est indignius* (exclamat Senec. de *Ira*, cap.16.) *quàm florere quosdam, & eos indulgentia fortunæ abuti, quibus nulla potest satis mala inveniri fortuna?* Haud Potentibus iniuriæ videntur iniuriæ; sed iure inflictæ, estò graves, levissimæ pœnæ: impediunt enim vel solatium lachrymarum, ubi nullum aliud; ut vel ipsum subsidium sit cruciamentum, & cum labore suspirium. Siccine in malignitate complacentia quibus inveniri non potest fortuna mala. Diximus plura, *Tom.*2. *T.*7. *n.*26. dignos enim amplioribus censent tormentis, deaurantes verbis excusationem tyrannidis; & in oppressos iniuste quasi severitate iustitiæ, nec dignos in miseria iudicant miseratione. Ovid. in *Ibim*, v.117.

4. Reg. 18. 36. Senec. *Tyranni dira, quam offendit afflictorum querimonia.* Ovid.

Sisque miser semper, nec sis miserabilis ulli:
Gaudeat adversis fœmina virque tuis.
Accedat lachrymis odium, dignusque puteris,

Qui

Qui mala cùm tuleris plurima, plura feras.

28 Hinc alia Silentij acceptio, pro iniuriarum scilicèt dissimulatione, ut commotio intima cordis nequaquam explicetur verbis vel signis; quippe illotunc importunum, irritumque totius animi propositum. Plura exhibui attestantia testimonia, *Tom.3.T.7. n.* 18. alia in præsentiarum obvia. *Vir prudens tacebit*: Proverb.11.12. *Dives iniustè egit & fremit: pauper autem læsus tacebit*: Eccli. 13.4. Ideſt, dissimulabit. *Soror tace*: dixit Absalom Thamar ploranti. 2. Reg.13.20. Etsi iustè moveris, non commovearis. Verbis enim declaratur infamia, & evanescit explicatione vindicta. *Tace*, dissimula, aut simula.

Silere pro dissimulare.

Parce queri: meliùs sic te ulciscere tacendo:
Et malim taceas, quàm te desiſſe loquaris.

Ovid.

Ut monet Ovid. 2. de *Remed.* à v.249. *Sede tacita*, Homer. 1. *Iliad.* v. 565. quod iterat, v.569. *Tace, parce voci*: Plaut. in *Persa*, Act.4. scen.5. v.10. *Tace*, quasi nihil accidisset. *Quiescat vox tua à ploratu, & oculi tui à lachrymis*: Ierem. 31. 16. igitur etiam lachrymæ doloris sunt indices. *Mutus ore*: dicitur, Eccli.20.31. quippe qui verbis parcit, non semper silet: exprimit vultu, gestu quod sedet pectori, multoties qui mutus ore. Tacentes multa dicunt nutu & manu. *Tacita loquebatur*: ait de Magdalena Augustin. *Homil.*23. inter 50. Homil. De Assella, Hieronym. Epist.15. *Habebat silentium loquens.* Quare *Tace Soror*: nec silentio cordolium urens dicendum. *Quæ tacet, taceat tacita*: inquit Passerat. in *Propert.Eleg.*12.*lib.*4.& Plaut. in *Epidic.* Act.1.scen.1.v.44. *Tacitus taceas tu tecum.* Ovid. 10.*Metam.* Fab.9. *Muta silet virgo.* In propositum taciti voti, compescendæ sunt lachrymæ, ut de Venere canit Claudian. de *Bell.Gyldon.* v.130. *Obticuit lachrymis mater Cytherea*: & de Iunone, Nonn.8.*Nonn.Dionys.* v.205. *Lachrymas facilè tergens de fronte.* Quare ubi aliquid quod tacetur, non cognoscitur, dicuntur *Silentia taciturna*: Ovid.2.de *Art.* v. 505. *Silentia muta*: Pontan. in *Uran.* lib.3. Idem Lucret. d. *lib.*4.v.505. Dum cor tabescit, & *ardet irà tacità*, ut ait Sophocl. in *Electr.* v.600. & Homer. 1. Iliad. v.554. dicuntur *Rabiosa silentia*: Auson. *Edyl.* 27. *Furiosa*: Stat. 10. *Thebaid.* v. 894. equidem cùm tempus advenerit, vel occasio occurrerit, evomit tumidum pectus, quicquid in illum represserat vulnus. Hac metaphorà Deus anthropopathicè dicit: *Tacui, silui, patiens fui: sicut parturiens loquar.* Isai.42.14.& Numen apud Virgil.10. *Æneid.* v.63.

Eccli.20.31
Quid & quomodò silentiũ loquatur?
Quid silentia muta, & quid furiosa?
Anthropopathos.
Isai. 42.14.
Virgil.

——— ——— *Quid me alta silentia cogis*
Rumpere, & obductum verbis vulgare dolorem?

Ex huiusmodi silentij acceptione, fax arripitur pro nostri explanatione Pleonasmi. Haud facile erat, inimicum ita potentem, quanvis insultantem, reprimere; neque prudens, irritare: quare legati Ezechiæ vidissent estò insolentiam; tacuerunt, & non responderunt quicquam. Geminatio ostendit sensus dissimulationem, & in illa prudentissimam artem: etenim quantunvis perculsi, haud indicarunt intimè perculsos esse; sed tacuerunt prementes cordolium & arrogantiam, quousque Dei ope prævalerent in vindictam. Haud aliter nisi Tautologicè apud Profanos indicitur alta dissimulatio. *Tacitus tace*: Plaut. in *Pœnul.* Act.4. scen.2. v.84. Alia infrà, *num.*34.

Secunda exposit.

29 Alia occurrit usurpatio Silentij, nimirùm, pro consternatione animi. De Alexandro Magno dicitur: *Siluit terra à facie eius.* 1. Mach. 1.3. Tantà potentia & fortunà percitus totus Oriens, ut nemo auderet mutire. Sic Isai. 52. 15. *Super ipsum continebunt Reges os suum.* Iob.29.9. *Principes cessabant loqui, & digitum superponebant ori suo: vocem suam cohibebant Duces, & lingua eorum gutturi suo adhærebat.* Ierem. 49. 26. *Omnes viri prælij conticescent in die illa.* His & alijs sacris testimonijs, patet in subditis, aut debellatis cor pavens, & terror cordis; ita ut metu perturbati vel ad deliria eius nec auderent hiscere. *Neque per metum mussari*, ut ait Plaut. in *Aulul.* Act. 2. scen. 1. v. 12. Unde cum in eos, quos propter maiestatem veneramur, observetur huiusmodi cultus ac circumspectionis modus; tacere accipitur interdùm pro revereri ac colere, maximè erga Deum: quò quidem intelligitur crebra phrasis Scripturæ, scilicèt: *Sileat à facie eius omnis terra.* Habac. 2. 20. *Sophon.* 1. 7. & *Zachar.*2.13. *Taceant ad me insulæ*; Isai. 41. 1. Sic alia: quare dum Psalm. 64. 2. dicitur: *Te decet hymnus Deus in Sion*; Maluenda & alij legunt: *Te decet silentium.* Hoc est veneratio silentio expressa, sicut gratitudo per hymnos & cantica. Hac etiàm acceptione, coram Alexandro *terra siluit*, potest intelligi pro *Terra coluit*: vel ita obstupuit, ut ei nemo resistere auderet. Confregit potentias, arcum, scutum, gladium & bellum, auferens spiritum Principum, terribilis apud Reges terræ. Haud aliter silentij intelligentia pro nostra Tautologia. Non solùm silent nun-

Silentium pro consternatione.
Plaut.
Pro reverentia.
Tertia exposit.

cij Ezechiæ, sed geminatur eius silentium, in signum consternationis cordium. Subiugaverat valido exercitu civitates Iudà Rex impius Sennacherib: & vel auditis à Rabsace Regis internuntio, blasphemijs, fastus audacijs, presserunt eloquium, nec dixerunt verbum; haud quia illum vel Regem venerati, sed quia perculsi timore, stupentes ad exercitus potentiam, non valebant resistere, vel confringere insolentis arrogantiam. Ita Virgil. de Sibylla, 6. *Æneid.* v.155. *Pressoque obmutuit ore*: & Lucan. de Phœbade, lib. 5. *Pharsal.* v.198. *Cætera suppressit, faucesque obstruxit.*

30 Affinis hinc surgit alia silentij acceptio, ut magis eluceat præfata auctoritatis expositio: quasi silere sit effectus stuporis, sumpto metonymicè effectu pro causa. Ex auditis ab improbo Rabsace audientium nunciorum & civium inopinus spasmus, convulsione totius corporis, qua depravato musculorum ordine & motu, ratiocinia evanescunt sine facultatum usu. A cerebro, sede mentis, nervorum origo, ex quibus motus in expressionem conceptorum à mente. Unde stupore perculsus homo defectu ad loquendum facultatis, quasi mutus fit elinguis. *Noverant* (ait cicero in *Pison.*) *stuporem, tarditatemque linguæ* Plaut. in *Aulul.* Act. 2. scen. 1. v. 19. *Dicta mihi misero cerebrum excutiunt.* Sic Virgil. ubi supr. *n.*25. & 3. *Æneid.* v.74.

Metonymia
Silentium pro stupore.

Tum verò ancipiti mentem formidine pressus
Obstupui, steteruntque comæ, & vox faucibus hæsit.

Virgil.

De Astyage, cognoscente nepotem Cyrum vivere, Herodotus lib. 1. infit: *His perculsus, aliquando sine voce mansit.* Salust. *Histor.*1. *Sic veró* (ait) *quasi formidine attonitus, neque animo, neque auribus aut lingua competere, &c.* Philo lib. de *Iosepb.* astruit etiam hunccine stuporis effectum. *Hæserunt* (inquit) *stupefactis verba, ut solent inopinati casus vocem adimere.* Plaut. in *Bacchid.* Act.1. scen.1. v.28. *Quid amabo obsticuisti?* quo loco Taubmann. *Obstipuisti, Obstupuisti*: quasi origo silentij à mentis claro stupore.

Herodot.
Phil.
A mentis stupore suspensio linguæ.
Kitther.

——— ——— *Vix fauces in verba solutæ*
Vocis iter præstare valent.

31 Liquet suspensio linguæ, vinculaque verborum ex aliquo inopinato eventu, seu non expectato; maximè dum ultra hominum cogitationem, & speciem: etenim elanguet cerebro commoto facultas ad verba, quippe tota mens subitò rapta; quasi homo extra se, ut secum admiratione non sit. *Turbatus sum & non sum locutus.* Astruit Hippocrates lib. 7. *Aphorism.*58. *Quibus cerebrum aliqua ex causa* (inquit) *concussum fuerit; necesse est, statim mutos fieri.* Stupor, qui semper à concusso cerebro vel verbo, vel ictu, est admirationis species: admiratio ex singularitate novitatis: quæ quidem si nimis rara, percellit mentem, & intercipit verborum facultatem: equidem si verba conceptuum intellectualium sunt signa; nequeunt subsistere sine intelligentia, nec usus intelligentiæ intercepta præ stupore dirigente ratione. Ita vulnerati, qui Rabsacis verba inverecunda auscultarunt: pavidi præ Ducis impudentia stupuerunt: ita ut attoniti tacuerint, nec verbum proferre possent: nec populus; qui etiam tacuit, nec quicquam audaci respondit. *Siluerunt & non responderunt verbum.* Hic sumitur actus secundus pro primo. *Non responderunt*: ideſt, non potuerunt respondere. Egimus de huiusmodi schemate alibi, hicque *Tautolog.*1.*n.*11.& 6. *n.*27. Tacuerunt & præ ira, novitate, immodestia, pervicacia perfrictæ Rabsacis frontis, nec ullum verbum efformare valuerunt, ratione perculsà, & præ audacia tanta, quasi attonità, aut suspensà. Homerus 13. *Odyss.* v.1.

Psal.76.5.
Hippocr.
Quarta exposit.
Actus secundus pro primo.

Sic dixit: hi autem omnes taciti facti sunt silentio.

Homer.

Obstupuerunt, auditis inauditis, quin possent loqui percussi fulmine temeritatis. Ita David tacuit, & originem tautologicè expressit. *Posui ori meo custodiam, dum consisteret peccator adversum me. Obmutui & humiliatus sum & silui à bonis, & dolor meus renovatus est. Opprobrium insipienti dedisti me. Obmutui & non aperui os meum.* Nec hiscere potui præ quæ attonitus audivi.

Psal.38.3. V. 10.

Tum questus tenuere suos, magnusque per omnes
Erravit sine voce dolor.

Lucan.

Sic silere sumitur præ & pro admiratione. Gymnosophistæ discipulis & peregrinis indigitantes Solem, dicebant: *Vide & tace.* Athen. *lib.*1. *cap.*13. ideſt, Mirare: quo interpretari possumus illud Isaiæ ad Achaz, *Vide, ut sileas*: cap.7.4. Vide, vel audi stupendum, singulare miraculum, & silentio celebres aut plaudas portentum; quippe *Virgo-Mater* à sæculo non auditum.

Silere præ & pro admiratione.

32 Appositiùs ly *Ut sileas* sumitur pro Quiescas, non conturberis, cessa, nihil agas. Exod. 14. 14. *Dominus pugnabit pro vobis & vos tacebitis*: nimirùm, nihil operabimini. Eo-

Pro quiete & ob operę cessatione.

Eodem ſenſu, 2. Machab. 14. 4. *Ipſa quidem die ſiluit*: hoc eſt, nihil egit. Luc.23.56. de mulieribus Chriſti affectis, quia inſtabat feſtum, dicitur: *Revertentes paraverunt aromata & unguenta: & Sabbatho quidem ſiluerunt.* 2. Eſdr. 8. 11. *Tacete, quia dies ſanctus eſt.* Ierem. 8. 14. *Ingrediamur civitatem munitam, & ſileamus ibi*: hoc eſt, etſi labant vel labuntur continuò noſtra; ſpectemus quaſi noſtra non ſint. Vernaculè: *No nos metamos en nada.* Plerunque motus in negotio metaphoricè dicitur vox, quaſi ex operatione ſtridor ſit. Unde Homer. 12. *Odiſſ.* v. 395. dixit: *Carnes verubus immugiebant, quaſi fiebat vox.* Similiter ceſſatio ab opere, ſive otium vocatur ſilentium. Thren. 2. 18. *Non des requiem tibi, neque taceat pupilla oculi tui.* Ierem. 14. 17. *Deducant oculi mei lachrymam per noctem & diem, & non taceant*: puta, non ceſſent. Iſai. 62. à v. 6. *Tota die & totâ nocte in perpetuum non tacebunt. Ne taceatis & ne detis ſilentium ei.* Ezech. 24. 27. *Loqueris & non ſilebis ultrà*: denique Tob.5.28. *Ad hanc vocem ceſſavit flere, & tacuit.* Nervosè Apuleius ad *Aſclep.* infit: *Nec cœlum aſtrorum curſibus, nec ſiderum curſuis conſtabit in cœlo. Omnis vox divina neceſſariâ taciturnitate muteſcet.* & Virgil. 3. *Æneid.* v. ultim.

Vox pro motu, ſilentium pro nihil agere.

Apulei.

Virgil.

Conticuit tandem, factoque hic fine quievit.

Quia noctù ferè nihil fit, nox dicitur ſilens. Sapient.18.14. *Cùm quietum ſilentium contineret omnia, & nox in ſuo curſu medium iter haberet.* Hac metaphorâ dicitur ab Ovidio de *Conſolat. ad Livian*, v.185.

Ovid.

Iura ſilent mutæque tacent ſine vindice leges.

Lex mutè loquitur. Cicer.

Igitur cùm iuſtis poſitæ non ſint, ſed flagitioſis refractarijs ac improbis, quoties criminoſi ſine ulla pœna, tacent leges, ſilent iura. *Ut Magiſtratibus leges* (ait Cicer.3.de *Legib.*) *ita populo præſunt Magiſtratus: verèque dici poteſt, Magiſtratum legem eſſe loquentem, legem autem mutum Magiſtratum.* Mutus ſanè magiſtratus legum, ubi nihil agitur ex quæ loquuntur. Euripid. in *Andromach.* v.670. in *Hercul. furent.* v.931. & in *Bacch.* v. 814. *Tacitè ſedens*: ſcilicèt, nihil agens. Hinc exponere aliter poſſumus Tautologiam. Miſsi ſunt uti internuncij ab Ezechia viri ſapientiores urbis, ut in congreſſu propoſita inſpicerent temerarij Rabſacis. Illicò ille excanduit & civitati ſuccenſuit, brieque ex malignitate commotâ, erupit impiè in blaſphema. Verba ſunt comerciâ mentium: pro rebus urbis Seniores Ieruſalem egreſsi ſunt in colloquium: & cùm viderent Rabſacem non loqui, ſed blaſphemare; tacentes unde venerant, regreſsi. Cùm ex conventu comperirent ad rem nihil, nec propoſitum; *ſiluerunt, & non reſponderunt ei verbum.* Ideſt, perpendentes Rabſacis inſani inauditum furorem; re infectâ redierunt, ſilentio in urbem.

Magiſtratus leges loquentes.

Quintâ expoſit.

Catachreſis.

33 Modò in alia. Per catachreſim, ſive abuſivè ſilere ſumitur pro ceſſatione aut quiete à perturbatione, dum inanima in ſphæra propriâ quaſi furunt in rabiem extra aut ultra connaturalem ſeriem aut tenorem. Quo intelligitur illud de Chriſto: *Dixi mari, Tace, obmuteſce.* In geminatione præſenti nihil plus indicatur, quàm ceſſatio à tempeſtate. Unde ſubditur: *Ceſſavit ventus, & facta eſt tranquillitas magna.* Idem *Matth.* 14. 32. & *Luc.* 8 24. *In ſermone eius ſiluit ventus, & cogitatione ſua placavit abyſſum*: Eccli. 43. 25. Vox dicitur ſtrepitus ex alteratione, quippe fragore & ſtridore mare commotum quaſi mugit & fremit. *Elevaverunt flumina vocem*, &c. ideſt, *Elevaverunt flumina fluctus ſuos à voce aquarum multarum. Mirabiles elationes maris.* Pſalm.92.3.4. ſicut econtrà Pſalm. 106. à v.29. *Statuit procellam eius in auram, & ſiluerunt fluctus eius: & lætati ſunt, quia ſiluerunt.* Acceptio identidem apud Profanos. Virgilius, 1. *Æn.* v.168. *Æquora tuta ſilent*: & *lib.*5.v.802.

Marc. 4.39.

Quid vox ſilentiſque aquarum?

Virgil.

———— *Sæpe furores*
Compreſsi, & rabiem tantam cœlique mariſque.

Idem Horat. 1.*Carm.*Od.31.v.8. & Senec.in *Hercul. furent.* v. 535. Eurip. in *Bacch.* v. 1081. *Emiſit fulgorem ſacri ignis*: *tacuit autem æther.* Paſsim enim in Scriptura tonitrum vox dicitur Dei. *Vox Domini ſuper aquas: Deus maieſtatis intonuit.* Pſalm. 28. 3. Non ſecus 1. Reg.12.18. & lib.2. cap. 22. 14. *Tonabit de cœlo Dominus & Excelſus dabit vocem ſuam.* Contendebant enim fluctus, quos criſpabat incitans ventus: & Aſſertoris N. conditoriſque voce, ſiluerunt ordine ſervato naturæ. Quapropter ſicut ſilentium, pro tranquillitate, ita vox & motus in inanimis pro commotione: ſub hoc enim tropo Plinius, *lib.*4.*cap.*5. infit: *Tot maria allatrant*: Ita ergo quia in bello & conflictu ſemper commotio; dicitur commota terra (per Metonymiam aut Metalepſim, ut illud Matth. 2. 3. *Turbatus eſt, & omnis Ieroſolyma cum illo*: ubi intelligendi cives, non ſaxa & parietes) Pſalm.96.4. *Vidit & commota eſt terra*: quod delicatur, Pſalm.47.6. *Ipſi videntes ſic admi-*

Apulei.

Plin.

Metonymia & Metalepſis.

mirati ſunt, conturbati ſunt, commoti ſunt. In huiuſcemodi uſum, Pſalm. 59.4. *Commoviſti terram, & conturbaſti eam: ſana contritiones eius, quia commota eſt.* Claret 1.Mach.9.13. *Commota eſt terra à voce exercituum, & commiſſum eſt prælium.* Virgil. 12. *Æneid.* v.444.

Quid dicatur terra commotio.

———— *Tunc cæco pulvere campus*
Miſcetur, pulſuque pedum tremit excita tellus.

Virgil.

Imitatus eſt phraſem Ennod. in *Panegyr. Theodoric.* inquiens: *Tellus excita tremuit concuſsione cornipedum.* Hac quoque metaphorâ, cùm res in contentionem non poſſunt præ inæqualitate venire; dicuntur tacere. Martial. *Spectacul.* Epigram. 2.

Ennod.

Barbara Pyramidum ſileat miracula Memphis.

Martial.

34 Plures Tautologias ſilentij in ſacra, profanaque eruditione retuli: modòque quo intuitu dicam uſos AA. geminatione. Duplex verbum, aut nomen, vel nomen ſignificans idem quod verbum, expromitur ſæpe Helleniſmo, aut Hebraiſmo, pro adverbio (ut diximus, *Tautolog. præced.n.*32. uti illud Iſai.38.1. *Morieris tu & non vives*: ideſt, certiùs morieris. Similiter, *Confeſſus eſt & non negavit*: *Virgo pulcherrima, & incognita viro*: *Porta hæc clauſa erit non aperietur*, & cætera teſtimonia) vel pro ſuperlativo: quaſi *Tacere & ſilere, Nihil dicere, aut Verbum non loqui*, ſignificent ſummum arcanum: in eloquium, quaſi non eſſet dictum: etenim, cùm ſit eloquens ſilentium, uti diximus, n. 28. nec nutu, nec geſtu, nec vultu, nec ſignaculo indicatum, quod ſub arcano per aures pectori creditum. Siccine palàm quod de tribus diſcipulis commendato ſacramento tranſfigurationis, dicitur: *Ipſi tacuerunt, & nemini dixerunt.* Quàm arctè ſepultum in pectore arcanum, cognoſcitur per tò additum: *Nemini dixerunt quicquam.* Non ſolùm cuſtodierunt ſecretum, ſed etiam nimis: equidem nec quicquam apparuit in nutu aut labijs, quo alij cognoſcerent aliquid arcani fidei ſilentij creditum, nec eſſe unquam creditum quod ſervaretur arcanum. Uſuvenit uſquequaquè in Scriptura, paliligià & tautologià oſtendi ſilentium ſummum. *Tacui, ſiluit.* Iſai. 42. 14. *Obmuteſcet & non aperiet os ſuum.* Idem, *Pſalm.*38.10. *Silens conticeſces.* Alia expanſa, *num.*28.& 33. frugeſque inſignis apud Profanos. Stylus obvius in Homero, indicans magnoperè & ſtudioſè ſecreta ſervata: *Conticuerunt cum ſilentio*: 3. *Iliad.* 95-7.v.92-9.v.29-10. v.313-23.v.676-11. *Odyſſ.*v.332.& 16.v.393. Euripid. in *Supplic.*v.298. *Silentium tacitum.* Terent. in *Eunuch.* Act.3.ſcen. 5.n.13. *Quæ vera audivi taceo, contineoque.* Ovid.4. *Metamorph.* fab.13. *Per multa ſilentia.* Virgil.10. *Æneid.*v.63. *Alta ſilentia.* Plaut. in *Curcul.* Act.1.ſcen.1.v.20. in *Caſin.* 2.1.v.5. & in *Pœnul.* 2.3. v.32. *St, tace.* Apud Priſcos *St* nota profundi ſilentij. Unde Ovven. *lib.*8. *Epigram.*99.

Luc.9.36.

Epizeuxis. Iſai. 53.7. Pſal. 38.10. Ierem. 48.

Geminatio ſilentij pro obſervantia rei arcanæ. Ovven.

Quid ſivi vult Romanum S.T? Sileto, Taceto.
S. monet, ut ſileat: T. iubet, ut taceas.

35 Conſtat argumentum in ultimam expoſitionem Tautologiæ principalis. *Siluerunt, & non reſponderunt* blaſphemo *verbum.* Sepelierunt audita in pectore, ut nec voci rimula videretur in ore. Oportebat tacere intimè ſummam audaciam, ut cives haud cognoſcerent poſsibilem inſolentiam; quouſque ſciſsis veſtibus in ſignum mœſtitudinis, Regi expectanti vulnera aperirent cordis. Sic Tautologia diluitur per adverbium & ſuperlativum: quaſi ſilentes altiſsimè, valdèque conſultò audita ſervarunt ut arcana: & nec verbum reſpondentes nimis taciti, ac arctè receſſerunt in propria. Alia in huiuſmodi ſtylum proferemus exempla. Homer.4. *Iliad.* v.22. *Minerva tacita erat, neque quicquam dixit.* Idem de eadem, 8.*Odyſſ.* v.459. Euripid. in *Oreſt.* v.184. *Tacitè, tacitè cavens ab ore*: in *Hyppolit.* v.660. *Tacitè continebimus os.* Plaut. quò dudùm in *Curcul.* ſubdit: *Taciturniſsimum nunquàm ullum verbum mutit.* Et in *Pœnul.* Act.4.ſcen.2.v.68. *Hoc tu tecum tacitum.* Virgil.7. *Æneid.* v.102.

Sexta expoſit.

Iteratio ſententiæ pro adverbio & ſuperlativo.

Hæc reſponſa patris Fauni, monituſque ſilenti
Nocte datos, non ipſe ſuo promit ore Latinus.

Virgil.

Arctè, abditè, adytèque ſervavit, ita ut non ſolùm tacuerit, ſed ſcire diſsimularet. Tacuit ſilenter & populus, & qui Rabſacem digladiantem audierunt; quaſi neſcirent quæ in pectus alis aurium advolarunt. Pectori tenaciter hærent, quaſi non audiſſent. Hac arte erat opus in miniſterium. Ad unguem Terent. in *Andria*, Act.1.ſcen.1.à v.5.

Nihil iſtac opus eſt arte ad hanc rem,
Sed his fide, & taciturnitate.

Terent.

Donatus hìc luculenter: *Fides, commendatorum fida executio, & obſervantia. Taciturnitas verò, obſervantiæ genus, in ſilentio conſtituta, & in celando ſecreta. Fidem, ad complenda: taciturnitatem ad celanda.*

Donat.

36 Hinc silentium sacrum dicitur summum, quasi totale & omnimodò silentium. Sacrificuli enim dicebant adstantibus: *Silendum: Tacendum*, Brisson. 1. *de Formul.* cap.10. *Quoties mentio sacra litterarum intervenerit, favete linguis. Hoc verbum, non ut plerique existimant, à favore trahitur; sed imperatur silentium, ut ritè peragi possit sacrum, nulla voce malâ obstrepente*: inquit Seneca, de *Vita beat.* cap.26. Vide Rhodigin. *lib.*13. *cap.*5. Stuck de *Sacrific.Gentil.* cap. 224. & Politian. lib.3. *Miscell.* cap.8. *Hinc fida silentia sacris*: accinit Virgil. 3. *Æneid.* v. 112. & *lib.* 11. v.241. *Tunc facta silentia linguis*: quo intelligitur illud Plinij (sumptum à Cicerone, de *Divinat.* lib. 2.) *Ne quid verborum præteratur, aut præposterum dicatur* (infit *lib.* 28. *cap.* 2.) *de scripto præire aliquem, rursùmque alium custodem dari, qui attendat: alium verò præponi, qui favere linguis iubeat.* Euripid. in *Hecub.*v.530. *Silentium: tacete, tacitus sit populus. Sile, tace.* Plaut.Prolog. *Pœnul.*v.3. *Sileteque & tacete.* Altissimum commendatur silentium: propterea Novarin. de *Umbra Virgin.* Excurs.166. n.1643. inquit: *Mysteria taciturna, tacenda silentio.* Aul. Gell. lib. 1. cap. 23. *Tacendum esse, neque id dici.* Et Auson. *Epist.* 24. v. 4.

In sacris altum silentium. Senec. *Quid est, favere linguis?* Plin. Novar. Auson.

Sed tu iuratis velut altà silentia sacris
Devotus taceas, perstas in lege tacendi.

37 Commendabatur olim tam in sacris, quàm in spectaculis silentium; tùm propter cultum & functionis maiestatem attentissimà curâ, quò intuitu sacrificulo dicebatur: *Quod agis, id agas: Age quod agis*; ut videri licet apud Stuck, d. & Plaut. *Mostel.* Act.5. scen.1. v.51. Tùm propter garrulitatem fœminarum. Unde Nonnus, 8. *Dionys.* v. 213. *Pereat* (inquit) *pernitiosum os mulierum.* Locutuleiæ sunt, & ut dicebat Cicero in *Pison.* astipulantibus Rhodigin. *lib.*13. *cap.*5. & Aul. Gell. *lib.* 1. *cap.* 15. *Cùm loqui nesciant, tacere non possunt.* *Fœmina tacere non possunt.*

Cùm latere velet aliquod negotium, mulierî
Ipsum aperies? At quid interest, sive mulierî,
Sive omnibus in foro præconibus narrare? Antiphan.

Ita Antiphanes apud Delr. Tom.1. *Adag.* 8096. & Stob. Eclog. de *Silentio*. Festivè Plaut. in Prolog. *Pœnul.* cit. à v.8.

Nutrices pueros infantes minutulos
Domi ut procurent, neu quæ spectatum afferant;
Ne & ipsæ sitiant, & pueri pereant fame:
Nevé esurientes hic quasi hœdi obvagiant.
Matronæ tacitæ spectant, tacitæ rideant:
Canora hic sua voce tinnire temperent. Plaut.

Quare?

Nunquàm tacent, quas morbus tenet loquendi. Retorqueri quibat in illas modò pro sacris concionibus: igitur conventum turbant parvulis, loquacitate & salutationibus. Visum vati uti impossibile, illas tacere posse, dicitque ut tacitæ videant, & tacitæ rideant: idest, plaudant spectacula voce submissâ. Hoc est loqui silentio. Ioann. 11.28. *Vocavit sororem suam silentio, dicens*: & Eccli. 21. 23. *Fatuus in risu exaltat vocem suam: vir autem sapiens vix tacitè ridebit.* Ideo Paulus 1. Cor. 14. 34. ait: *Mulieres in Ecclesijs taceant: non enim permittitur eis loqui; sed subditas esse, sicut & lex dicit.* Idem 1.*Tim.*2. à v.11. *Quid sit loqui & ridere silentio?*

38 Cunctas silentij acceptiones in sacra pagina, roboratas testimonijs Ethnicorum, studui delicare, occasione Tautologiæ; ut simul sint in unum locum collectæ, quarum auctoritates sacris libris sunt sparsæ. At restat aliquid investigandum erga huiusmodi argumenti meditatum stylum Tautologicum. Dum propriè vox vel sermo, silentium vel taciturnitas; solet exprimi in Biblijs & suppositum necessarium, & sermonis instrumentum. Suppositum, uti cum dicitur: *Surge, lapidi tacenti.* Cuius sensus est, *Loqui ad statuam*, vel *Verba facere mortuo*, *Narrare fabulam surdo*; ut Plaut. in *Casin.* Act.3. scen.3. v.12. & Terent. in *Phorm.* Act.5. scen.8. v.26. Illustravi ex professo testimonium, *Tom.*4.*T.*2. *à n.* 20. ubi reliqua videris. Instrumentum, dum dicitur: *Qui loquitur linguâ: Os meum loquatur ad vos*: & alia, de quibus fusè, *Tom.*3.*T.*3.*& Tom.*5.*T.*6. *Loquens locutus sum.* Sicut his & alijs testimonijs indicatur cum epitasi eloquium; ita Zachariæ indicitur à Gabriele taciturnum silentium: *Eris tacens & non poteris loqui.* Per Bebæosim, q.d. Non solùm eris tacens, sicut alij tacent, loqui nolens: imò nec poteris loqui, quanvis velis. Ex nunc loquendi instrumentum non erit tibi, præut libuerit, ad nutum. Eris tacens, ligatâ lingua, instrumento sermonis: & ita os taciturnum; ut nequeas obice, ullum efformare ver-

Expressio suppositi necessarij. Habac.2. 19. *Et etiam instrumenti rei cum re.* Luc.1.20. *Bebæosis.*

verbum. Subscribit cogitationi Ioann. Mello de Sousa lib.5. de *Incarnat.* à v.115.

Quòd malé credideris, solitâ tam voce carebit
Officio suspensa suo tibi lingua tacenti:
Nec poteris fari, donec verissima noris
Quæ tibi detulerim. Sousa.

39 Etsi ex dictis *num.*21.23. facilè oculis objicitur expositio auctoritatis, ex contractione materiæ veritas elucebit expositionis. Aliud est esse taciturnum & aliud tacitum. Non qui tacens aut tacitus, est taciturnus; quia tacitus, cùm placuerit, utetur lingua, ut mentis menti audientis per aures promat concepta. Taciturnus autem mutus est necessariò; quippe efformare haud valet ullum verbum articulatum, cùm in vocem deficiat instrumentum. Si ad loquelam, linguæ habilitas; non valebit in vocem, ubi captiva libertas. Hæc est differentia inter mutum & tacitum: inter non usum linguæ & suspensionem usus; sive inter voluntariè & necessariò tacentem, idest potentem, aut impotentem ad vocem. Voluntariè silemus, dum silere volumus. Silemus, sed loqui possumus. Voluntariè ergo silet, qui præ pudore vel timore tacet; uti qui in plagio comprehensus, tametsi verba habeat, nulla profectò, quibus honestè respondeat: intercipiuntur enim verba, ut supra diximus, *n.* 30. & 31. tuncque silentium fatetur confusionem vel formidinem. *Appono manum meam super os meum, & ero tacens.* Philo Bibl. de *Antiq.* fol.203. Dialectò nostra: *Digo, que no tengo que decir.* Tunc enim tacens est tacitus, non taciturnus; nec mutus est, sed sicut mutus non aperiens os suum. Euripid. in *Cyclop.* v. 621. *Tacitè continentes articulos oris.* Hi taciti non sunt negativè, vel privativè, sed voluntariè accidentali affectione. Inter illos qui silentiosi, sunt infantes; ut vidimus, & muti à nativitate: hi voce articulatâ carentes propter vocum defectum non auditarum; ut dicit Baruc.6.40. *Mutum non posse loqui*: & Habac: quo supr. *Surge lapidi tacenti.* Similiter Plaut. in *Trucul.* Act.4. scen.3. v.55. *In mutum culpam confers, quod nequit loqui*: in *Trinum.* Act. 4. scen.2. v.163. *Mutum est, tacet.* Infantes verò, propter defectum virium & mentis irrationalem formationem vocis; ut diximus ex *Sapientia* num.20. & Sophocl. in *Oedip. in Colon.* v.126. *Mutè, sine sermone.* Cuncta hæc in his negativè sumenda: in infantibus pro tempore, radicaliter verò mutis à nativitate. *Quid inter tacitum & taciturnum.* Phil.Bibl. *Sermonis carentia & privatio.* Baruc.6.40 Habac. 2. 19.

40 Aliter in articulo patris Baptistæ, inflictâ pœnâ à Gabriele. *Eris tacens, & non poteris loqui.* Zachariæ silentium sine alogia, fuit privativa: priùs loquebatur rectè: pòstque vinculis linguæ, signa mentis non per vocem, sed per nutus valuit designare. *Non poterat loqui ad illos, & ipse erat innuens illis, & permansit mutus.* Non erat mutus, ut muti à nativitate. Audiebat & erat eliguis, sicut qui muti accessione infirmitatis. Non negativè illa impotentia loquendi, nec defectu specierum, cùm audiret; sed privativè: igitur juxta audita & concepta, ligata lingua, nequibat loqui. Paulin. Carm. de *Baptist.* à v.95. V. 22. *Quale Zachariæ silentium?*

Infidum facit ipsa fides, dum credere dignum
Se non vult, pœnas incredulitate meretur.
Protinùs adstricta est dubitanti lingua palato,
Et motus oblita sui, molitaque vocis
Articulare sonum, pigro torpore cohæsit:
Dumque cupit narrare suæ miracula plebi,
Conatus frustrà, defixo obmutuit ore. Paulin.

Ut huiusmodi taciturnitas explicetur, tacens & non mutus dicitur: equidem si propriè mutus, non diceret Gabriel *Tacens*; quod pertinet ad linguam, non ad aurem: ex quo signum, quòd audiret; estò voces, quia loqui non poterat, articulare non posset. *Mutus ore*, signatur à Siracide, & propriè; ut modum huius indicaret silentij: etenim non mutus sed eliguis, suspensione oris, non auris. Euripid. in *Tauric.* v.951. *Silentem fecit me, omnis sermonis expertem*: & in *Ion.*v.675. *Os mutescit, & non habet loquendi facultatem*: denique Ovid.11. *Metam.* fab.8. inquit: *Quid sit, mutus ore?* Eccli.20.31.

Lingua tacet, nec vox, tentataque verba sequuntur:
Conantemque loqui, cum sanguine vita reliquit. Ovid.

Zacharias ergo, etsi, non fans, non erat infans; sed propriè eliguis, sine usu vocis: sanè verba audiebat, sed efformare nequibat. Quapropter Hieronym. in *Mich.* 3. 11. inquit: *Frenum habens in ore.* Ita ergo exponitur textus, & silentij huiusce modus. Iuvencus, 1. de *Evangel.histor.* v.66. succinit: Hieronym.

Quare tibi clauditur rapidæ vox nuncia mentis, Iuvenc.

Com-

41 Complacerēt expositio tot testimonijs firmata, ni contrarium indicarēt Scriptura: scilicēt, incredulitatis pœnam, ligatas fuisse à Gabriele aurem & linguam. Ita ergo
Luc.1.62. cùm nomen imponendum esset filio, cognati non verbis interrogabant; sed *innuebant, quem vellet vocari eum.* Si ergo audiret, non loquerentur illi signis, sed verbis. *Nutu in-*
Ambros. *terrogatur* (ait hic Ambrosius) *quia incredulitas ei affatum eripuerat & auditum. Quod*
Quid inter tacentem & mutum. *voce non poterat, manu & literis est locutus.* Hinc subdit Lucas, v.22. *Permansit mutus. Mutus*, non *Tacens*: igitur *Tacens*, erat non loqui; *Mutus* autem, non valere. Similiter Ezech. 3. 26. dicitur: *Linguam tam adhærere faciam palato tuo, & eris mutus*: & Ovid.2. *Fast.* v.613.

——————Vultu pro verbis illa precatur,
Ovid. *Et frustrà muto nititur ore loqui.*

Non solùm obstaculum erat in lingua vincta, sed in aure præclusa & obturata: hoccineque intuitu additur: *Et non poteris loqui*: quandoquidem linguæ sufficeret obex, ut esset tacens, uti videtur in epilepticis & paralyticis: Gabriele igitur dicente: *Eris tacens, & non poteris loqui*; non intelligendum pleonasmicè. Aliquid addit in secunda, quod non dixerat in priore sententia: nihilque amplius, quàm adimere vocem & occludere aurem. Ideo *Innuebant*, quippe auris etiam percussa: & ut canit Ovid. 5. *Trist.* Eleg.11. v.36.

Idem. *Per gestum res est significanda.*

42 Emersi è Tautologiæ pelago: restat verò pro complemento Tautologiæ postrema scena tragœdiæ: nimirùm supplicium Sennacherib, in cuius lenocinium Rabsaces blasphemavit Sanctum Israel. Furibundus, ut ait Herodotus, ubi supr. *num.*5. pervenit in Iudæam, irritá in ulteriores provincias expeditione; quod quidem claret falsum, quia subiugavit Æthiopiæ & Ægypti regnum; ac pervenit in Ierusalem victricibus copijs, ut in illum detonaret æther diris procellis. Inimici Domini mox ut honorificati fuerint &
Isai. 10.16. exaltati, deficientes quemadmodùm fumus. In hoc articulo propriè. *Subtus gloriam eius*
Conditio ignis in exercitum Sennacherib. *subcensa ardebit, quasi combustio ignis*: Isai. 10. 16. Occulto mirabili igni arserunt corpora centum octogintaquinque millia, ex quibus constabat exercitus Sennacherib (ibid. *cap.*37.36-4.*Reg.*19.35. & 1.*Machab.*7.41.) quin ignis læsisset vestes hostium nec arma, ut opimis spolijs fruerentur Ierosolymitani territi cives. *Spolia mortuorum tollentes, excus-*
Comest. *serunt ex eis pulverem tantùm: nam ignis Domini latenter eorum cadavera incineraverat*: inquit Petr. Comest. hic, cap. 29. quod sumpsit ex Hieronym. in 10. *Isai.* v. 16. Abulens. in 4. *Reg.* 19. quæst. 25. & D. Thom. in 9. *Isai.* 4. intelligunt de clade Sennacherib: *Superasti sicut in die Madian*, Duce Gedeone, miraculo simili, uti vidimus, *Tom.*4. *T.*11.*n.*4. Apellæ recutiti nonnunquàm profitentur mendacium: fingunt enim miracula, ubi non sunt; & inficiantur maligni, quantunvis sint. Ioseph. 10. *Antiquit.* cap.2. haud
Berosi. impugnat Berosum, asserentem, non exercitum Sennacherib, sed Rabsacis, quem Rex in Iudæa reliquerat, sublatum fuisse peste: *qua clade territus, & de reliquis copijs solicitus, maximis itineribus in regnum suum contendit, ad Regiam quæ Ninus dicitur.* Claret, Regem ignominiosè in Ninivem fugisse, 2. *Paral.* 32. 21. & non peste deletum exercitum; sed per Angelum, illumque esse copias Sennacheribi, non Rabsacis inverecundi & blasphemi.

43 Alij asserunt, cum decem militibus in Niniven evasisse, apud Comest. ubi dudùm. Alij solum, & confusione plenum: igitur in ignominiam (quæ apud Orientales gra-
2.Paral.32. 21. visissima, ut constat, 2.*Reg.*10.4. & 5.) dum Angelus milites suffocavit, vel ussit: Regi
Ignominia, capnatrasum & barba. barbam caputque rasit (Vernaculè: *pufole como un galeote*) quia Dominus dixerat pro haccine mirabili victoria, Isai. 7. 20. *In die illa radet Dominus in novacula conducta in Rege Assyriorum caput & pilos pedum & barbam universam.* Io! Quàm longè à sensu literali, vidimus, *Tom.* 4. T. 1. Liquet ex his & alijs, Rabbinos tacere vera, & affirmare falsa & commentitia. Stragem totius exercitus contigisse in Topheth, seu Valle Iosaphat, ubi idolum Moloch, priùsquàm applicaret Sennacherib legiones in Ierusalem; asserit Sanctius in *Isai.*30. à n.76. Ibi cultum Moloch, affirmat etiam Adrichom. in *Topograph.Ierusalem*, n.186. Hæc necessaria in dicenda. Fugit ergo Sennacherib in Regiam Ninives, qui iuxta Ierusalem, uti servi, haud passus ustionem, ut suorum videret cladem, nunciusque fieret vastationis floris Regni, quem absumpserat in furenti expeditione. A suis igitur audiebat malè, quorum ut placaret animos in se concitatos & aversos (propter stragem exercitus, ex quo nec remansit præter Regem unus; quod quidem plausibilius signum triumphantium armorum, uti dixi hic *Tautolog.* 4. n.30. & Iustin. *lib.* 1. de

Ta-

Tamyride, *Cyrum ad angustias usque perduxit; ibi compositis in montibus insidijs, ducenta millia Persarum cum ipso Rege trucidavit, in qua victoria illud memorabile fuit, quòd nec nunctius quidem tantæ cladis superfuit*) decrevit filios Deo suo cædere in sacrificium; sed præventus cecidit sub manu pugionibusque filiorum: *Cùmque adoraret in*
4. Reg. 19. 37. *templo Nesroch Deum suum; filij eius percusserunt eum gladio.* Plaudite audaces.

44 Hoccine testimonium æquivocum est, quatenùs haud percipitur, an *Nesroch* esset Deus suus, cuius in templo adorabat; an Deum suum adoraret in templo, cuius titulus *Nesroch*? Doctiss. Sanct. *Paraph. in Isai.*37.38. legit: *Cùm in templo Assyriorum, Deum Nesroch supplex adoraret*: quo profectò claret Deum Sennacherib fuisse *Nesroch.* Ma-
Sanct. Maluend. luenda legit: *In domo Nisroch Deorum suorum*: quasi *Nisroch* nomen generale Deorum, sicut apud Hebræos *Baalim* & *Astaroth.* Ut ergo è dubio emergamus, iudicium accipiendum à Rabbinnis, sive casu attrectent verum, sive erumpant in delirium. Rabb. Salomon, & David Kimhi hic leguntur: *Sennacherib adorabat Deum suum Nesroch, idolum, vi-*
Rab.Salom. & Kimh. *delicèt ex tabula, seu assere arcæ Noë, quem viri Assur veluti Deum suum venerabantur,*
Quis Deus Nisroch? Iarrh. *efformatum.* Idem Paraphras. Chald. Rab. Iarrhi: *Adoravit domum Nisroch Dei sui, hoc est, Arcam Noë.* Nisroch, seu Nesroch idem est ac *Tabula tua*, ut videris in libell. *Interpret. Nom. Hebraic.*

45 Arcam Noë in summa veneratione fuisse apud Priscos, maximè in Armenia & Assyria, docent tam Rabbini, quàm Profani. Diximus *Ephemer.* Isagog.*Sept.*n.12. partem tabulæ strenuo cultu collocatam Byzantij à Magno Constantino. Partem etiam fuisse
Arca Noë in veneratione habita. in Cæron ultra Euphratem in Adiabena regione, refert Ioseph. 20. *Antiq* cap.2. *In ea ser-*
Ioseph. *vantur* (ait) *Arcæ reliquæ qua Noë fertur evasisse diluvium; ostenditurque ibi hodie quoque videre volentibus.* Particulam huiusce Arcæ traditam ab Angelo S. Siriano tradunt Annales Armeniæ, & Haython Cilix in *Armen.Histor.* subdit: *Altior mons est, quàm sit*
Haytho. *in toto orbe terrarum, qui Ararath vulgò appellatur: in cacumine illius montis Arca Noë primò post diluvium sedit, & licèt ob abundantiam nivium nemo valeat ascendere, tamen apparet in eius cacumine quiddam nigrum, quod Arcam Noë esse dicunt.* Ab Heraclio Imperatore, victo Rege Persiæ, superatam montis aclivitatem, refert Elmacinus Arabs *lib.*1. *cap.*1. subditque: *Descendente illo de monte venit ad Temanin civitatem, quam Noë cum filijs suis ædificasse fertur.* Appositùs instituto in *Itinerar.* Beniamin: *Inde* (infit) *iter biduanum ad Insulam Aben-Omar, quæ sita est in medio fluminis Tigris iuxta pedes montium Ararat, itinere quatuor milliarium distans à loco, ubi requieverat Arca Noë. Orman,*
Beniamin. Quis transportavit à vertice Araratis? *filius Alchetabi tulit eam de vertice montis duplicis, atque extruxit inde fanum pro Ismaëlitis, in usum videlicèt Religionis ipsorum: prope quod Synagoga quoque Æsdræ Scribæ, ubi festis diebus orandi causa conveniunt Iudæi.*

46 Ex his claret (dum dicitur, Sennacherib adorasse *Nesroch* Deum suum) Arcam habuisse pro Deo; qua de causa Hebræis in *Fasticul. Helech.* de *Idololatria Assur*, & Rabb.
Nesroch, Noë. Iarrhi, ut vidimus, *num.*45. dicunt: *Arcam Noë, idolum suum.* Vel dum signatur, *in templo Nesroch* adorasse *Deum suum*; templum illud esse, ubi erat *Nesroch*, idest, Arca Noë, commune templum Assyrijs, ibique adoravisse Noëmum, qui nomine Saturni & Beli apud illos colebatur, ut astruit Berosus, *lib.* 2. quo quidem elucet, quàm ad unguem lectio præfata Maluendæ, & Sanctij. Hæc scripseram, priusquàm eandem cogitationem invenissem apud Kircherum; qui uti curiosus & eruditus in *Oedip.Copt.* 1. Tom. syntagm.
Vel eius arca. 4. cap.21. subdit: *Nisroch Sennacherib, nil aliud, quàm vel idolum, vel arculam, seu*
Kircher. *navicula ex reliquijs Arcæ Noë confectam, sub quo Assirij seu Babylonij vicini Saturnum, Ianum quem suâ linguâ Nisroch vocabant, coluerint; non secus ac Ægyptij arcam illam, in quam Osiridem à Typhone coniectum fabulantur.* (de qua Apuleius, *Metam.* lib.11. & nos in *Ephemer.* sæpe, sicut de Argo navi, loc. superius cit.) *Assyrios Arcam construxisse, in qua sicut Hebræi Tabulas legis, Manna, Virgam Aaronis, similiaque sacra lipsana ad beneficia Dei, fœderisque pacti conditiones recolendas reponebant; sic & Assyrios, qui mul-*
Cur in Arca, Nesroch cultus? *ta de Noë eiusque Arca traditione acceperant, atque reliquias præsentes semper in vicino monte coram spectabant; valdè probabile est, simile quid ex compactis tabulis Arcæ Noëmicæ fractis attentasse, quod Nesroch, hoc est, Numen Arcæ appellatum velut Deum coluerint. Nesra, vel Neser Chaldaicè nihil aliud significat, quàm tabulam de Arca Noë.*

47 In hoc templo Sennacherib à filijs interfectus fuit, in quo adorabatur Saturnus, quod Hebræa lingua Moloch: apud Samaritanos *Nergal*, seu *Nergel* ex Cuthæis, uti
Nesroch idem qui Moloch. dicitur, 4. *Reg.*17.30. & nos alibi. De idolo Moloch, seu Rempham egimus, *Tom.* 3.

T.4.

T.4.n.49. fuſiſsimèque in *Ephemer.* die 19. *Decembr.* ubi ſingularia videnda. In propoſitum ergo noſtrum, Sennacherib interficitur a filijs in templo Moloch, cui Numini illos ſacrificare cogitaverat; quippequàm victima Idolo Moloch, duntaxàt filij à parentibus oblati, ut inter illius brachia adurerentur: quem ritum imitati ſunt Hebræi ſacrificantes filios & filias Dæmonijs, quorum voces ne exaudirentur ab aſtantibus, obſtrepebant tubis & tympanis: qua de cauſa locus dictus *Thophet*, ideſt, tympanum; ut ait Adrichom. ubi ſup. Hunc idolum magnopere adamabat Sennacherib, & iuxta eius arcam, propter omen fauſtum, caſtrametari fecit exercitum, quem totum invenit die ſequenti nihil & nihil.

——— ———Delabitur ales
Angelus, halantem qua labitur æra ducens,
Armatus verbi gladio ferit impia caſtra,
Et ſopitorum taciturnâ ſtrage triumphans
Centum octoginta dedit uni millia letho,
Et nox una fuit tam magni conſcita belli.
Manè Rex ſurgit adhuc, & mox miſer armis;
Milite deleto vacuis fugit.

Paulin.

Accinuit Paulin. *Natal.* 8. à v. 184. Vacuus fugit, ſed non in vacuum: igitur poſt dies quadraginta quinque in templo idoli interemptus, cui volebat amens immolare filios.

48 Alia cogito. Utinàm collimem! Idolum iſthoc *Neſroch* à Hieronym. de *Nominib. Hebr.* 4. Reg. Comeſtore, ibid. *cap.* 29. dicitur *Neſrach.* à Beroſo & Ioſepho, de *Arac.* Vox hæccine ſignificat & ſonat *Fugam*, ut ait Hieronym. ibid. Quapropter ſenſus auctoritatis erit: Interfectum fuiſſe Sennacherib in templo Tabulæ Noë, cùm adoraret *Fugam* Deum ſuum. Ne videamur extra chorum ſaltare, fulcrum huius cogitationis expendendum eſt. Apud Ethnicos uſitatum, non ſolùm ad actiones ſingulas humanas ſignare Numina, ut obſervat Auguſtin. 4. *Civit.* cap. 8. ſed etiam in fortuita hominibus & accidentia; ut Febri, Tempeſtati, &c. de quibus egimus latè in *Ephemer.* Hac etiam inſaniâ, aras, ædes & templa Romani ſuperſtitioſiſsimi erexerunt *Fortunæ reduci*: per quam in aliquam expeditionem euntes, arbitrabantur in domum redire incolumes; periculorum expertes. Unde illi ara erecta & ludi inſtituti, quia Auguſtus ſoſpes in urbem redit ex peregrinatione Græciæ & Siciliæ: Dio *lib.* 54. Apud Græcos Helena prima erexit ei imaginem pulcrham, quia poſt tanta diſsidia redux in patriam, ut ex Herodot. refert Anton. Conſtant. in 2. *Paſtor.* Ovid. v. 55. Prætermitto plura videnda loc. cit. die 12. *Octobr.* Quid mirum erit, ſi inter Aſsyrios *Fuga* Dea coleretur, ad cuius imaginem oraret Sennacherib, maximè cùm ſolus evaſiſſet fuga ſoſpes, cùm totius exercitus videretur coràm clades? Quid mirùm quòd Deæ *Fugæ* grates redderet pectus, quando ex univerſali ſtrage fugit, ſeu effugit ſolus? Sic ergo cecidit in templo Neſroch, adorando Neſrach: *In hoc nequior populo extinctò Sennacherib oſtenſus, quòd parricidio filiorum eſt reſervatus.* Ita quò dudùm Comeſt. in *Hiſtor. Scholaſtic.* Hæccine tantùm cogitatio: meliora à doctis expecto.

Fortuna Reduxquare ſic culta?

Fuga Dea.

Comeſt.

Varietas lectionum.

49 In varietate lectionum Tautologiæ principalis, nulla diſcordia invenitur, aut diſſonantia; quoniam ex ſilentij acceptionibus elucet conformis litera. *Tacuit populus, & non reſpondit quicquam.* Iſai. 36. 21. *Siluerunt & non reſponderunt verbum.* Maluend. *Ceſſaverunt loqui.* Septuagint. *Siluerunt & mutierunt.* Syr. *Cum quiete tacentes quieverunt.* Modò expoſitâ literâ Tautologiæ, per eloquia Didaſcaliarum ſtudendum eſt, tacere.

ADINATON EXEGETICUM.

1. *Tacuit populus, & non reſpondit quicquam.* Rex ita imperaverat, ſicut legatis miſsis; ut Rabſacem audirent, & nequicquam reſponderent. Ipſi tacuerunt, & non reſpondetunt ad converſationem exeuntes; in quo norma datur Monachis, ut obſervetur Religionis forma, exeuntibus ex præcepto extra Monaſterij ſepta: igitur extra clauſtra, ut decet Monachum; cum ſecularibus citra & ultra miniſterium neque verbum.

2. *Tacuit populus, & non reſpondit*; quia ſic prudentia Regis præcepit, ut Dei ſervaretur honor, ac ſine fomite inſani cerebri coërceretur furor: equidem ſi aliquid diceret furentem & blaſphemum in audaciora irritaret.

3. *Tacuit populus, & non reſpondit quicquam.* Quid, Nec quicquam reſpondit, ſi omninò tacuit? Virtutis periculum indicatur, quùm ſilentium poſt ſilentium proponitur: igitur ita delicatula virtutis con

conditio; quòd dicatur, ni lateàt, etiam ſilentio.

4. *Siluerunt & non reſponderunt verbum. Mutierunt ceſſantes loqui.* Si tunc muti facti, aliquid pridem locuti. Quomodò ſiluerunt; & audita blaſphemia, qua vulnerata iuſtitia? Speculum patent iudicum, vociferantium in fractionem legum, pòſtque ſtudioſè ex muneribus mutorum: equidem cùm loquendi adimant libertatem, & in leges conſtituant diverſam legem; quantunvis ſcelera moveànt animum, ad crimina neque verbum.

5. *Siluerunt, & non reſponderunt verbum.* Quorſùm ergo in reſponſo nullum verbum, ſi tacuiſſe pridem dictum? Virtus ſilentij exprimitur contrà garrulitatem, hominum virulentiſsimam peſtem: quæ quidem ità procax, ita pervicax; ut labijs perverſiſsimè doloſis, loquax ac loquax inveniatur ſine verbis.

6. *Siluerunt, & non reſponderunt verbum.* Aliquod profectò reſponſum in ſilentio. Utitur in gratijs mater-virgo: quæ quidem favens hominibus ſilet, verùm favore reſpondet.

DIDASCALIA PRIMA.

Monachi cœlum cella; atque libertas ſine libertate clauſura.

1 DE C. Bibulo ſub tempus civilis belli, lib. 2. *Epiſt.* 19. & 20. ad *Attic.* dicebat Cicero: *Bibulus in cœlo eſt: nec quàre ſcio, ſed ita laudatur. In cœlo hominum admiratione & benevolentiâ.* Cicero illa, in tempeſtate, cur in cœlo ſit, neſcit. *Incluſum domi ſe continet:* ait Georg. Grævius hìc: igitur ſi in cœlum ſumma quies, quod nulla tela procellarum petunt; in cœlo ſanè, quem in domum ipſi receſſus cuſtodiunt: igitur dum undique ictus, non alia tutior cuſtodia, niſi receſſus. Sub tecto ſanè quieſcit, quandiù lapidibus pluit; & cernit è portu, dum rari apparent nantes in gurgite vaſto. Symbolum quietis exponitur Andromede. Aptiùs intra ſepta Monaſterij Sponſæ Chriſti, mortem expectantis, pro cœlo ad cœlum lachrymantis & gementis. Audiendus Manil. 5. *Aſtronom.* a v. 557.

Cicero.

Græv. *Cella cœlum.*

Cur Andromede Monialis inſignes?

Virginis & viva rapitur ſine funere funus.
At ſimul infecti ventum eſt ad littora Ponti,
Mollia per duras pànduntur brachia cautes,
Adſtrinxere pedes ſcopulis iniectaque vincla,
Et cruce virgineà moritura puella pependit.
Servatur tamen in pœna pudorque, decorque,
Hic dedit Andromadæ cœlum, ſtellaſque ſacravit,
Mercedem tanti.

Manil.

Hæc eſt merces: habere ſcilicèt ſecum cœlum quod exoptat, ut ſine periculo vivat, pudor maneat, decor floreat, in mundo & extrà, licèt cruce virgineà, quippe in cuſtodia, ubi flagrat cordis rogus, ſitque pro cœlo ſine funere funus. Ita enim cœlum deſideratum habetur, & habitum alias infeliciter amittitur.

Quæ debeà viva ſepelirj ne poſſit mori.

2 Volitant vagæ, virulentæ illecebris cogitationes, titillantes otioſa pectora prurritu curioſitatis; quarum effectus in Religioſis cordibus vel lachrymæ pœnitudinis, vel cervix obdurationis. Oritur huiuſmodi prurigo, ex fragilitatis affectata ignorantia, ac fatua in virtute confidentiâ, corde ſuapte naturâ inſtabili, inquieto, necdùm affectu in ſæculum ſatis domito, tædio interioris ariditatis, quo ſolatia quæruntur in externis, quaſi in cella & intra clauſtra non eſſent ſolatia vera. Ibi dum ſe animus in aliena profunditur, caligine obtenebratur, in tenebris ambulando uſque in limum demergitur, viſcuſque patet alis, quod duntaxàt pridem videbatur pulvis; quin deprehendat ſibi & Religioni noxia, unde primęvi vocationis ſpiritus corruptela: parviſque initijs congeritur ingens moles, qua obruitur uſque in inane tota fabrica virtutis. *Sicut enim humores noxij affluunt, ubi fuerit in corpore læſio, niſi cauté removeantur, ne fiat ibi tumor vel ulcus; ita & negotia creſcunt ad extinctionem ſpiritus, qui ſe ſæcularibus acquiverit occupari.* Ita Bonaventura de *Sex alis*, cap. 7. Appoſitè quidem. Haud accederent: ſæculi humores delitioſè pravi, ſine cordis tumore, pectoris ulcere. Morbus ſanè. Pro melancholiæ effectu, Plater. lib. 1. *Obſervat.* & Reyes Franco, in *Camp. Elyſ.* quæſt. 79. n. 3. ſignant irregula-

Ex vagatione quæ incommodæ.

Bonavent.

Morbus, quę videtur bilaritas.

Felix Plater.